

29. 9. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Oddlužení podnikatelů - provádění srážek

Můj vážený kolega Mgr. Vítězslav Pleva zakončoval svůj nedávný příspěvek na stránkách eprava[1], který se zabýval možností oddlužení podnikatelů po 1.1.2014, povzdechem: „je udivující, že vložení daného textu do zákona bylo sledováno s úmyslem zvýšit právní jistotu v dané problematice, a důsledkem je nejistota.“ Vystihl tím naprosté tápání zákonodárce v úpravě oddlužení, a to již od doby jeho začleňování do insolvenčního zákona. Nebudu zde vyjmenovávat všechny zákonem vnesené nejistoty do institutu oddlužení, nýbrž rovnou volně navážu na úvodem citovaný příspěvek.

Návrh na povolení oddlužení a jeho projednání

Nyní se již ve světle judikatury vyšších soudů zdá, že zamýšlí-li se podnikatel oddlužit a režimu oddlužení podřídí i všechny své závazky vzniklé z jeho podnikatelské činnosti, tak podá standardní insolvenční návrh spojený s návrhem po povolení oddlužení. Půjde o obdobně koncipovaný formulářový návrh, jakých již dlužníci - spotřebitelé podali desetitisíce.

Budou-li splněny obecné podmínky pro povolení oddlužení, tak ho soud povolí a (*mimo jiné*) svolá schůzi věřitelů. Na tu se (*při běžném chodu věci*) dostaví soudce, dlužník a insolvenční správce. Protože zde nebude nikdo z věřitelů, kdo by proti schválenému oddlužení dlužníka - podnikatele brojil, tak soud oddlužení schválí, ponejvíce plněním splátkového kalendáře.

Problém srážek

Nyní se dostáváme k jádru tohoto příspěvku - rozhodnutí soudu, kterým je stanoven rozsah srážek z příjmů dlužníka - podnikatele. Není pochyb o tom, že u dlužníka, majícího toliko příjmy ze závislé činnosti, se tyto příjmy postihují ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (*stanovil tak insolvenční zákon, vznikající v době, která podnikatelům oddlužení zapovídala, a to v ust. § 398 odst. 3*). Prostřednictvím poznámky pod čarou je zde odkazováno na ust. § 279 odst. 2) o.s.ř., které upravuje výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy. U podnikatele však srážky z jeho mzdy provádět nelze již z toho důvodu, že žádné mzdy nemá.

Zákonodárce, který oddlužení podnikatele připustil revizní novelou s účinností od 1.1.2014, tak zcela pominul úpravu provádění srážek z příjmů dlužníka - podnikatele. Drže se pravidel pro Cimrmanova Smrtě - ani nenaznačil. Také důvodová zpráva mlčí. Poznámka pod čarou pak zůstala nezměněna. Požadované řešení je tedy (*doufejme, že jen prozatím*) ponecháno na úvaze insolvenčních soudů. Dle mého názoru je však takový (*ne*)postup v podmínkách kontinentálního práva a při takovém zásahu do fungování dlužníka a jeho věřitelů zcela nepřijatelný. Na volné úvaze soudu prvního stupně, tedy na úvaze jediného člověka (*odvolání není přípustné*) v současnosti je, jakým způsobem budou příjmy dlužníka - podnikatele postihovány a v jakém rozsahu budou věřitelům zapláceny jejich pohledávky.

Při takové (*ne*)úpravě je přirozené, že řešení bude mnoho. Soudy zatím (*drže se taktiky „nevidím problém, není problém“*) zvolily vyčkávací taktiku a problém neřeší, třebaže oddlužení podnikatelům schvalují.

Řešení srážek - varianta I.

Nejpodrobněji se k věci zatím staví Krajský soud v Plzni, který „přikazuje dlužníkovi, aby z příjmů ze své podnikatelské činnosti vyplácel insolvenčnímu správci pravidelně měsíčně ode dne doručení tohoto usnesení, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci, zálohy, a to nejméně ve výši odpovídající jedné šedesátině 30% všech zjištěných pohledávek nezajištěných věřitelů. Soud zároveň ukládá dlužníku předložit na základě vyžádání soudu či insolvenčního správce účetnictví či daňovou evidenci a daňová příznání dlužníka.“ V návaznosti na uvedené pak ukládá insolvenčním správcům, aby „v pravidelných intervalech zúčtoval veškeré příjmy dlužníka, a to v souladu s příslušnými ustanoveními zák. č. [182/2006 Sb.](#), o úpadku a způsobech jeho řešení v platném znění.“

Není tak nijak stanoveno, v jakém rozsahu lze příjem dlužníka - podnikatele postihnout, třebaže je správci uloženo, aby provedené srážky „v pravidelných intervalech zúčtoval...v souladu s příslušnými ustanoveními“. Pro absenci „příslušných ustanovení“ bude zřejmě stačit, aby dlužník - podnikatel měsíčně na účet insolvenčního správce zaslal částku odpovídající svojí výši 0,5 % svých nezajištěných závazků = 30 % za pět let. Tato výše je v usnesení stanovena jako minimální („nejméně“), z něhož však nevyplývá, co by dlužníka mělo donutit, aby platit více - např. 0,6 %.

Při takto defetistickém přístupu lze navrhnout, aby byla dlužníkovi (a při rovném přístupu proč jen podnikateli?) dána možnost, aby on či osoba jemu nápomocná zaplatili 30 % dlužnických závazků hned na počátku řízení. Třebaže je to přístup do značné míry cynický (netřeba velké fantazie k domyšlení, jaké by to mělo důsledky), tak budou alespoň věřitelé z hlediska časové hodnoty peněz uspokojeni více a rychleji, než jak je uvedeno v předchozím odstavci.

Řešení srážek - varianta II.

Dalším možným způsobem je modifikovaná verze varianty I. - placení záloh a jejich zúčtování. Modifikace spočívá v tom, že se tak bude dít za předem známých pravidel pro zúčtování záloh.

Dlužník - podnikatel by zálohově odváděl na účet insolvenčního správce předem danou částku (vycházející však z reálného předpokladu). Jednou za rok by dlužník správci poskytl své účetnictví, příznání k dani z příjmů, výpisy z účtů, daňovou evidenci, z kterýchžto dokladů správce zjistí skutečné příjmy a skutečné výdaje (nikoliv paušálně pro účel výpočtu daně z příjmů vypočtené). Rozdílem by byl zjištěn skutečný - nikoliv účetní - čistý zisk dlužníka za předchozí účetní období. Ten by byl vydělen příslušným počtem měsíců a z takto zjištěného průměrného měsíčního čistého příjmu by byla vypočtena nezabavitelná částka a příslušná srážka (postupem podle ust. § 279 odst. 2 o.s.ř.). Po odečtení placených záloh by správce vrátil přeplatek, či dlužník doplatil nedoplatek. Analogicky by tak byla aplikována ustanovení o výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.

Řešení srážek - varianta III.

Dalším (a pro účel tohoto článku posledním) možným způsobem je aplikace ust. § 318 o.s.ř., podle kterého „pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli, vzniklé při jejich podnikatelské činnosti, podléhají výkonu rozhodnutí jen dvěma pětinami; je-li však navrhován výkon rozhodnutí pro některou z přednostních pohledávek uvedených v § 279 odst. 2, podléhají výkonu rozhodnutí třemi pětinami. Pro pořadí úhrady přednostních pohledávek se užije přiměřeně ustanovení § 280 odst. 2 a 3.“

Zcela si uvědomuji, že citované ustanovení neupravuje srážky ze mzdy, ale příkázání jiných peněžitých pohledávek. Jde však o typ výkonu rozhodnutí, prostřednictvím kterého jsou typicky postihovány budoucí příjmy podnikatele, stejně jako srážkami ze mzdy jsou typicky postihovány budoucí příjmy zaměstnance. Již ze samé podstaty nelze při výkonu rozhodnutí použít srážky ze mzdy na podnikatele a až na výjimky příkázání pohledávky na zaměstnance.

Není tak žádných důvodů a (*nechceme-li podstupovat potíže varianty II.*) ani technicky možné, aby byly příjmy podnikatelů postihovány podle ustanovení o srážkách ze mzdy. Ostatně výše citované ust. § 398 odst. 3 insolvenčního zákona nehovoří o srážkách ze mzdy, ale srážkách z příjmů dlužníka. Pokud inkasované pohledávky považujeme za příjmy dlužníka – podnikatele, tak je dle mého názoru ust. § 318 o.s.ř., na danou věc přiměřeně použitelné.

K výše rozvedené poznámce pod čarou pak nelze přihlížet již s poukazem na konstantní judikaturu Ústavního soudu (*stejně hovoří i legislativní pravidla*), podle které poznámka pod čarou nemá normativní charakter. S ohledem na dobu vzniku uvedené poznámky je pak zřejmé, že měla napomáhat výkladu zákona ve znění, které již není účinné.

Vnímám výhrady, že aplikací ust. § 318 o.s.ř., se může stát, že dlužníkovi – podnikateli zůstane méně, než činí nezabavitelná částka. Stejně tak se může stát, že mu zůstane více. Uvedené však není důvodem pro jiný postup. Ostatně totožné problémy nastávají i v rámci výkonu rozhodnutí, kdy je navíc (*oproti oddlužení*) dlužníkovi zpeněžen jeho majetek. Je možné, že pro dlužníky – podnikatele s vysokým podílem skutečných nákladů na jejich příjmech takový výklad možnost oddlužení prakticky zapoví. Uvedenému lze předejít například nákupem např. stavebního materiálu (*je-li dlužník zedníkem*) přímo dlužníkovými klienty (*na základě příkazu může provést přímo dlužník*). Je však zřejmé, že toto je řešením jen pro některé dlužníky, ne pro všechny. Další možností je snížení měsíčních splátek podle ust. § 398 odst. 4 insolvenčního zákona tak, že dlužníkovi bude namísto 40% ponecháváno například 50 % inkasovaných pohledávek. Je na dlužníkovi, aby přesvědčil věřitele, případně soud, že jedině tak bude schopen generovat dostatečné příjmy, jeho podnikání nepovede k dalšímu úpadku, a věřitelé tak v konečném důsledku obdrží více, než by se jim dostalo při šedesátiprocentních srážkách.

Zbývá uvést, jak by mohly srážky podle ust. § 318 být prakticky prováděny. Samotný výrok usnesení se ještě od nepodnikatelského oddlužení výrazněji neliší. Soud dlužníkovi – podnikateli uloží, aby zasílal ze svého příjmu (*pohledávek inkasovaných při jeho podnikatelské činnosti*) insolvenčnímu správci částky ve stejném rozsahu, v jakém je lze postihnout při výkonu rozhodnutí příkázáním pohledávky pro uspokojení přednostní pohledávky, a to bez zřetele k tomu, že rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře dosud není v právní moci, vždy do 15. dne měsíce následujícího po měsíci, ve kterém dlužník inkasoval příjmy, ze kterých se postihovaná částka vypočítává.

V odůvodnění je pak dlužníkovi – podnikateli podrobněji vyloženo, jakým způsobem a v jaké výši budou srážky prováděny. Na dlužníkovi bude, aby každý měsíc postupoval podle uvedeného výroku usnesení ve spojení s ust. § 318 o.s.ř., a aby ze svých příjmů (*pohledávek inkasovaných při jeho podnikatelské činnosti*) pravidelně zasílal insolvenčnímu správci částky odpovídající třem pětinám (60%) těchto příjmů.

Dlužník – podnikatel bude mít dále povinnost jednou za 6 měsíců předat přehled o svých skutečných příjmech (*inkasovaných pohledávkách*), a to daňovou evidenci, účetnictví, konkrétně pak záznam o příjmech a výdajích. Insolvenční správce poté provede kontrolu dlužníkem prováděných srážek (*sečte inkasované pohledávky dlužníka a vynásobí šedesáti procenty*).

Největší díl odpovědnosti při provádění srážek bude přirozeně ležet na dlužníkovi. Pokud ten nebude postupovat v souladu s výše uvedenými pravidly, tak je to (*při opakovaném, či závažném porušení*) důvodem pro zrušení schváleného oddlužení. Je to dlužník – podnikatel, který chce být oddlužen, musí tak snést vyšší nároky. Činnost insolvenčního správce bude především kontrolní.

Přestane-li dlužník podnikat, případně začne mít příjem ze závislé činnosti, informuje o tom insolvenčního správce. V takovém případě se postupuje standardně podle ust. § 279 o.s.ř.

Řešení srážek - zákonná varianta

Všichni již vzali na vědomí (*někdo uvítal, někdo se smířil*), že ani dluhy z podnikání oddlužení nebrání a že oddlužení nakonec nebrání ani samotná podnikatelská povaha oddlužovaného subjektu.

Nyní je čas si odpovědět, jak budeme dlužníka - podnikatele oddlužovat, jakým (*předem transparentně definovaným*) způsobem mu budou prováděny srážky z jeho příjmů. Jen tak lze dlužníkům i věřitelům garantovat rovný, a tedy spravedlivý přístup soudů a insolvenčních správců. Tento čas popravdě nastal již dávno - přirozeně v době, kdy se stanovilo, že podnikatelé se oddlužovat mohou. Lepší však nějaký krok učinit pozdě, než nikdy, a že jde o krok nevyhnutelný, je nezpochybnitelné.

Výše jsou nastíněny tři směry, kterými se provádění srážek u podnikatelů může ubírat (*ponechávám teď stranou mainstreamový postoj, který řešený problém neřeší*). Žádný směr není ideální a žádná varianta není zcela v souladu s právními předpisy.

Z povahy věci plyne, že tato pravidla mají být upravena přímo insolvenčním zákonem, případně zákonným odkazem na jiný právní předpis. To se dosud nestalo, a míček tak (*stále*) leží na zákonodárcově pülce...

Tomáš Jirmásek

[1] Mgr. Vítězslav Pleva: Závazky z podnikání: je dlužník povinen zajistit si souhlas věřitelů v případě oddlužení?, dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Vyčlenění rodinných nemovitostí \(i v podobě podílu v bytovém družstvu\) do svěřenského fondu](#)
- [Sport versus EU - aktuální sportovní kauzy rozhodované Soudním dvorem EU](#)
- [Dokazování negativních skutečností ve sporném řízení](#)
- [Neoprávněný odběr elektřiny - překvapení vlastníka?](#)